

door katholieke sociale voormannen zoals Albert de Mun, Charles Perin, Wilhelm Emmanuel von Ketteler, Karl zu Löwenstein, Karl von Vogelsang, Giuseppe Tonioli en Domenico Jacobini werden gepropageerd, in een synthese zouden worden samengebracht. Voor de redigering van deze encycliek deed Leo XIII een beroep op een aantal theologen rond het Romeinse jezuïetentijdschrift *La Civiltà Cattolica*. Tot die groep behoorden de paters Curci, bekend door zijn boek *Di un socialismo cristiano nella questione operaia* (Roma 1885) en Liberatore, auteur van onder andere *Trattato di economia politica* (Roma 1889). Matteo Liberatore schreef in juni 1890 een eerste ontwerp voor de encycliek. Curie-kardinaal Thomas Zigliara o.p. maakte een tweede versie. En de twee secretarissen van Leo XIII, Gabriel Boccali en Alexander Volpini stelden in samenwerking met kardinaal Camillo Mazzella een derde versie samen, waaraan Leo XIII - overigens pas in tweede instantie - zijn goedkeuring hechtte. Het eindresultaat werd medio mei 1891 gepubliceerd.

Uit bovenstaand betoog mag de conclusie worden getrokken, dat Nederlanders op geen enkele wijze bij de totstandkoming van *Rerum Novarum* betrokken zijn geweest. In verband met de receptie van het gedachtengoed van de encycliek in ons land is dat vermeldenswaard.

4. De inhoud van de encycliek

De opzet van de encycliek *Rerum Novarum* is eigenlijk zeer inzichtelijk. Na een korte inleiding, die al eerder aan de orde kwam, wordt in deel I uiteengezet, 'welken weg men niet moet inslaan tot verbetering van den toestand der werkende klasse'. In deel II komt vervolgens aan de orde, 'welken weg men wel moet inslaan tot verbetering van den ongelukkigen toestand der werkende klasse'. Centraal in deel I staat de afwijzing van het socialisme als mogelijke oplossing van het arbeidersvraagstuk. Het socialisme schaadt de werklieden, die immers niet meer naar vrije keuze over hun loon kunnen beschikken. Het pleegt door het opheffen van elk persoonlijk eigendom geweld tegen de rechtmatige bezitters. Het schendt de rechten van het huisgezin. En het richt de staten ten gronde en vernietigt alle maatschappelijke orde. Waar Leo XIII in eerdere encyclieken zoals in *Quod apostolici muneris* over de voornaamste leringen en strevingen van het socialisme, communisme en nihilisme van 28 december 1878 vooral de wijsgerige opvattingen van het socialisme bestrijdt, keert hij zich in *Rerum Novarum* met name tegen de kritiek van het socialisme op de bestaande maatschappelijke orde, gebaseerd op privé-eigendom. Dat het klassieke, liberale kapitalisme dit recht op privé-eigendom als een recht dat ook aan het arbeidersproletariaat toekomt, in feite evenzeer met voeten treedt, wordt wellicht wel onderkend, maar is geen reden ook dat